„Lelki többletet ad a közös éneklés”

Az ötvenéves jubileumát ünneplő Budapesti Monteverdi Kórus bejárta fél Európát

– Egy kórusban mindig jelen van a szeretet és a szolgálat, anélkül ez nem megy. Minden hosszabb ideig működő amatőr kórusnak megvan ez a jó tulajdonsága – vallja Kollár Éva, a Magyarországon és Európában is az egyik legismertebb félhivatásos együttesnek számító Budapesti Monteverdi Kórus alapító karnagya. A jubileumi fellépésére készülő, idén ötvenéves, Magyar Örökség díjas kórus művészeti vezetőjével a zenei élet és a nagycsalád összeegyeztethetőségéről, a rendszerváltozás előtti utazások bonyodalmairól és a világszínvonalú magyar kóruséletről is beszélgettünk.

Pintér Balázs

Kollár Éva karnagy szerint ma ritka az olyan nagy létszámú félhivatásos együttes, mint az övék Fotó: Bach Máté

– Mindig karnagynak készült?

– Az irodalom és a sport is sokáig jelen volt az életemben, aztán zongorázni tanultam. Igazán a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban értek olyan hatások, amelyek a zenei pályára irányítottak. Ott Mohayné Katanics Mária tanárnő keze alatt kezdtem énekelni a gimnázium leánykarában és kamarakórusában. Katanics Mária példája jelentősen befolyásolta az életemet: ő mutatta meg, hogy egy női karnagy elkötelezett zenész és szerető családanya is lehet egy személyben. Máriának négy fiúgyermeke volt, mellettük élte azt a súlyos igénybevétellel járó életet, amelyet a tanítás, a kórus, az esti próbák, a hétvégi fellépések jelentettek. Amikor negyedikes koromban, egy próbán elmondtam neki, hogy kórusvezető szeretnék lenni, azonnal kiküldött a kórus elé, hogy akkor vezényeljek. Nem számítottam ilyen hirtelen lehetőségre, és soha nem felejtem el, amikor először álltunk szemben egymással: a kórus és én. Csodálatos érzés volt, szinte lángolt a lelkem!

– Eközben máshol is énekelt, ahol későbbi férjével, a Monteverdi kórus egyik alapító, ma is éneklő tagjával, Pintér Örssel megismerkedett.

– A Margit körúti (akkor Mártírok úti) ferencesek templomában működő, Kapisztrán Szent Jánosról nevezett kórusban találkoztunk. Tamás Gergely Alajos (nekünk Lojzi bácsi) ferences pap-karnagy vezette ezt az együttest, akiért éltek-haltak a kórus tagjai. Akkoriban a nagy egyházi oratóriumok és misék nem csendültek fel gyakran az országban, de ott, az Országúti Ferences templomban rendszeresen megszólaltattuk a „tűrt” vagy „tiltott” műveket. A kórussal a leghíresebb énekesek és hangszeres művészek is eljöttek az Operaházból Tiszay Magdától Réti Józsefen, Gábor Artemiszen, Barlay Zsuzsán át Sándor Juditig.

– A Zeneakadémián 1969-ben kitüntetéssel végezte el a középiskolai énektanár és karvezetőképző szakot. Egyből alapított saját kórust?

– Fantasztikus tanáraink voltak a Zeneakadémián, s talán éppen a karvezetés szak volt a legélőbb, leghíresebb akkoriban. Még végzősként kérdezte tőlem Szőnyi Erzsébet tanszékvezető tanárnőm, hogy van-e állásom. Két iskolát javasolt, közülük a pesti Leövey Klára Gimnáziumot választottam, ahol zenetagozat működött, és ahol Andor Ilona irányításával az akkor már világhírű Kodály Zoltán Leánykar próbált.

– Hogyan emlékszik vissza a Monteverdi kórus megalakulására?

– Harmadik éve tanítottam a gimnáziumban, amikor a zenei tagozaton tanuló fiúk kerestek fel azzal a kéréssel, hogy ők is szeretnének kórusban énekelni. Nagy örömmel mondtam nekik igent, majd összeállítottunk egy vegyes kamarakórust, amelyet az 1972-es Ki mit tud? alkalmából szerveztünk meg. Ebből az együttesből nőtt ki a Monteverdi Kamarakórus, majd amikor egyre többen lettünk, Budapesti Monteverdi Kórus néven váltunk függetlenné az iskolától.

– Miért éppen Claudio Monteverdi?

– Lelkesek voltunk, és egyre komolyabb zenei területekre merészkedtünk, számos Monteverdi-művet tanultunk meg. A fiataloknak is nagyon megtetszettek ezek a madrigálok, így elhatároztuk, hogy a korszakalkotó itáliai zeneszerző nevét vesszük föl. Utóbb megtudtuk, hogy Magyarországon még két másik együttes is működött Monteverdi néven. Ők azonban ritkábban szerepeltek az országos fórumokon, így Magyarországon elterjedt, hogy mi vagyunk a Monteverdi kórus.

– Aztán jöttek a vidéki fellépések, majd a külföldi turnék, a díjak és a nagydíjak.

– Először 1979-ben mehettünk Ausztriába, a Spittal an der Drau nevű város nemzetközi versenyére. Itthon és külföldön is egyre több együttessel barátkoztunk össze. Egy német kórussal például máig él a kapcsolatunk. A karnagyuk ugyan fiatalon meghalt, de mivel ők is háromgyerekes család voltak, mint mi – ott három fiú, nálunk három lány –, a családjaink is sokszor találkoztak. Az is előfordult, hogy küldtek értünk egy autóbuszt, azzal mentünk ki egy németországi hangversenykörútra, majd vissza is hozattak minket. Ez a nyolcvanas évek eleje volt, amikor Nyugat-Európában nagyon élt még 1956 emléke. Nagyra becsülték Magyarországot, a magyar kultúrát. Azután bejártuk Európát – csaknem mindenhová úgy utaztunk, hogy a meghívóink biztosították a szállásunkat és fedezték az ottlétünk költségeit.

– Akkoriban nagy szó volt, hogy külföldre utazhattak. Gondolom, nem is ment ez mindig könnyen.

– Sokszor adódtak bonyodalmak. Számtalanszor előfordult, hogy egyik vagy másik énekesünket nem engedték ki, nem kapott útlevelet. A férjem Pintér Örs, én Pintér Örsné Kollár Éva vagyok, ráadásul a kórusban még egy Pintér házaspár énekelt. Egy nagyon szép francia utunkra nem engedték ki Örsöt, mert attól tartottak, hogy majd együtt disszidálunk. „Az nem lehet, hogy ennyi Pintér egyszerre menjen külföldre!” És hát gyötrelmesen hosszú órákat töltöttünk mindig a határon.

– Sok magyarországi kórus elsősorban népdalra specializálódik. Önöknél viszont egyre szélesedett a repertoár, előadtak műveket a régizenétől az egyházi zenén át a népdalig és a kortárs alkotásokig, minden stílusban. Ez minek volt köszönhető?

– Mindig szerettünk kísérletezni, tanulni, idővel nagyobb szabású hangszerkíséretes műveket is szerettünk volna előadni. Arra törekedtem, hogy minden stílushoz az odaillő hangvételt alakítsuk ki. Nagyot lendített rajtunk, hogy mivel a Zeneakadémián tanszékvezető voltam, meg tudtunk hívni olyan vendégkarnagyokat, akik hozták magukkal a saját, nemzeti repertoárjukat. Valódi világnagyságok is előfordultak köztük. Többször nálunk járt és kurzust vezetett például a King's Singers egyik alapítója, Simon Carrington, aki a tanszéki kórussal és a monteverdisekkel együtt koncertezett. Másik nagy élményünk a Josep Vilával, majd a José Curával való együttműködés volt.

– Sokszor beszél a szeretet fontosságáról. A szeretet tartotta össze a kórust is fél évszázadon át?

– Egy kórusban mindig jelen van a szeretet és a szolgálat, anélkül ez nem megy. Minden hosszabb ideig működő amatőr kórusnak megvan ez a jó tulajdonsága – hála Istennek, nekünk is. Mindig volt közöttünk olyan áldozatos ember, aki többet vállalt, erőn felül segített a szervezésben. Egy-egy kórustag nehéz pillanataiban segítettük egymást, akár anyagilag is. A szeretet, az áldozathozatal, a jó ügyért való szolgálat elengedhetetlenül fontos egy közösségben. Mindez, természetesen, a karnagyra is vonatkozik. A mi családunk meghatározó része a kórus, három lányunk is hosszabb ideig énekelt a kórusban.

– Nyolc évig volt a Magyar Kórusok, Zenekarok és Népzenei Együttesek, a KÓTA elnöke. Milyennek látja a hazai kóruséletet?

– A korábbi nagy korszakok után az is egy virágzó időszak volt, amikor mi kezdtünk a hetvenes években. Noha a kommunista időkben minden csoportosulást elfojtottak, sőt üldöztek, de a kórusokat valamiért támogatták. Azt mondják, ezt annak köszönhettük, hogy az egyik pártvezető maga is énekelt valamilyen munkáskórusban, és szerette a zenét. A Monteverdi kórus is az OKISZ, azaz az Országos Kisipari Szövetkezetek fenntartása idején élte a leggondtalanabb időszakát. Az elmúlt évtizedben is érezhető egyfajta felvirágzás: nagyon sok kisebb együttes alakult, kamarakórusok, jellemzően fiatalokkal. Olyan nagy létszámú amatőr kórus, mint a miénk, már nagyon ritkának számít. A kórusban a közös zenélés révén olyan lelki-szellemi többletet kapnak énekeseink, amely a család többi tagjára is, a baráti körre és a környezetre is jótékonyan hat. Örömmel jelentem, hogy a koronavírus és minden más nehézség ellenére a magyarországi kórusélet ma is virágzik.

– Hova lehet helyezni a magyar kórusokat az európai zenei életben? Milyen a hírük?

– A magyar kórusirodalom alapjait Liszt Ferenc, Kodály Zoltán és Bárdos Lajos művei képezik. Az ő és a tanítványi körük hihetetlenül színes és értékes repertoárt alkotott, amit a nagy elődökkel együtt ma is csodálnak és irigyelnek a nagyvilágban. Az új és újabb tehetséges zeneszerző-generációk műveivel is egyre gazdagodik ez a kincs. Nyitva van a kapu az Erdélyből, a környező országokból és a nagyvilágból érkező új kompozíciók számára, ugyanakkor a magyar zenének, a magyar kórusoknak ma is jó hírük van a nagyvilágban. Olyannyira, hogy még ma is sokszor érezhető, hogy reszketnek a nemzetközi versenyekre érkező külföldi kórusok, ha magyar résztvevő is megjelenik a névsorban. Kodály Zoltán művei, az ő gondolatvilága, zenepedagógiai elképzelései kikezdhetetlenek, az egész világon elismerik őt. Hiszen újra megfogalmazta a régi igazságot: a zene élményt ad, a közös muzsikálás nevel és értéket teremt. Noha sok érthetetlen és káros nézet nyer teret, Kodály humánus, jövőbe látó szelleme ma is hat széles e világon. Ő a hivatásos zenészeket éppúgy, mint a zenét és a kultúrát szerető mindennapi embereket a zenei anyanyelv, a népzenei hagyományok megőrzésére, nemzetünk szellemi kincseinek ápolására és gyarapítására biztatja. Mondhatjuk, hogy Kodály Zoltán gondolatai ma időszerűbbek, mint bármikor korábban az európai történelemben.

HIRDETÉS